Warszawa, 29 października 2026 r.

Stanowisko Młodzieżowej Rady Klimatycznej

w sprawie odpowiedzialnego pozyskiwania surowców w Polsce

Zapewnienie dostępu do surowców jest jednym z kluczowych warunków bezpieczeństwa gospodarczego, energetycznego i technologicznego Polski oraz całej Unii Europejskiej. Transformacja energetyczna, rozwój odnawialnych źródeł energii, energetyki jądrowej, magazynowania energii, elektromobilności, infrastruktury sieciowej i cyfryzacji będą prowadziły do wzrostu zapotrzebowania na szereg surowców mineralnych. Jednocześnie duża koncentracja ich wydobycia i przetwarzania poza Unią Europejską zwiększa podatność europejskiej gospodarki na zakłócenia geopolityczne i przerwanie łańcuchów dostaw. Dlatego Polska powinna dążyć do skracania i dywersyfikacji łańcuchów dostaw oraz zwiększania krajowego i europejskiego bezpieczeństwa surowcowego. Nie może to jednak oznaczać bezwarunkowego zwiększania wydobycia. Polityka surowcowa powinna łączyć bezpieczeństwo dostaw z ochroną przyrody, klimatu, zasobów wodnych i zdrowia ludzi oraz uwzględniać pełny cykl życia wykorzystywanych materiałów.

W szczególności rozwój krajowego wydobycia powinien koncentrować się na tych zasobach, których wykorzystanie ma istotne znaczenie dla transformacji energetycznej, bezpieczeństwa państwa oraz rozwoju strategicznych gałęzi gospodarki. Takie podejście jest zgodne z kierunkiem przyjętym w unijnym Critical Raw Materials Act, który wskazuje m.in. lit, kobalt, nikiel, miedź, grafit, metale ziem rzadkich, wolfram, gal, german czy krzem metaliczny jako surowce strategiczne dla transformacji ekologicznej i cyfrowej oraz innych sektorów strategicznych.

Polska powinna systematycznie rozpoznawać krajowe zasoby surowców, w szczególności surowców krytycznych i strategicznych, oraz oceniać możliwość ich pozyskiwania z uwzględnieniem zarówno znaczenia gospodarczego, jak i kosztów środowiskowych. Istotnym elementem bezpieczeństwa surowcowego powinno być rozwijanie krajowych programów geologicznych, rozpoznawanie nowych złóż oraz ponowna analiza złóż wcześniej uznawanych za nieopłacalne. Mapowanie powierzchni kraju powinno iść w parze z planowaniem strategicznym stopnia akceptowalnej degradacji środowiska na danym terenie, a strategia ta powinna być wykorzystywana przy wydawaniu decyzji środowiskowych dla poszczególnych inwestycji. Samo występowanie i opłacalność ekonomiczna eksploatacji złoża nie powinny jednak automatycznie przesądzać o jego eksploatacji. W regionach o wysokiej koncentracji działalności wydobywczej należy prowadzić ocenę łącznego wpływu przedsięwzięć m.in. na zasoby wodne, fragmentację siedlisk, emisje, hałas, jakość gleb oraz lokalne społeczności. Ograniczanie kumulacji presji powinno odbywać się już na poziomie planowania przestrzennego i strategicznych ocen środowiskowych, a nie dopiero podczas wydawania decyzji dla pojedynczych projektów. Przy podejmowaniu decyzji należy brać pod uwagę m.in. znaczenie danego surowca dla gospodarki, możliwość jego zastąpienia, skalę zależności importowej, możliwość wykorzystania surowców wtórnych

oraz przewidywane skutki środowiskowe i społeczne wydobycia, ze szczególnym uwzględnieniem oddziaływań skumulowanych.

Bezpieczeństwo surowcowe nie powinno być osiągane kosztem trwałej degradacji środowiska. Projekty wydobywcze powinny być lokalizowane i prowadzone w sposób ograniczający ingerencję w najcenniejsze przyrodniczo obszary oraz minimalizujący wpływ na zasoby wodne, gleby, powietrze, klimat i różnorodność biologiczną. Szczególną ostrożność należy zachować wobec inwestycji mogących powodować nieodwracalne zmiany w siedliskach przyrodniczych, obszarach chronionych lub kluczowych korytarzach ekologicznych. W przypadku konfliktu pomiędzy możliwymi lokalizacjami pierwszeństwo powinny mieć tereny już przekształcone przez człowieka, w tym tereny przemysłowe, poprzemysłowe oraz istniejące lub zamknięte obszary górnicze, o ile jest to technicznie możliwe. Również prawo unijne wymaga, aby strategiczne projekty surowcowe były realizowane w sposób zrównoważony, w szczególności poprzez monitorowanie, zapobieganie i minimalizowanie ich wpływu na środowisko. Przyspieszenie procedur inwestycyjnych nie oznacza rezygnacji z wymaganych ocen oddziaływania na środowisko dotyczących m.in. wód, gleby, siedlisk i ptaków.

Zwiększanie bezpieczeństwa surowcowego nie może opierać się wyłącznie na otwieraniu nowych kopalń. Równorzędnym, a w wielu przypadkach pierwszym kierunkiem działań powinno być ograniczanie zapotrzebowania na surowce pierwotne poprzez gospodarkę o obiegu zamkniętym. Należy rozwijać odzysk surowców z odpadów komunalnych, przemysłowych i wydobywczych, zużytego sprzętu elektrycznego i elektronicznego, baterii, instalacji energetycznych oraz innych produktów znajdujących się już w gospodarce. Szczególne znaczenie powinno mieć również zagospodarowanie tzw. złóż antropogenicznych, w tym hałd, składowisk i odpadów pogórniczych, jeżeli pozwala na to technologia i bilans środowiskowy. Takie podejście jest zgodne zarówno z polską Polityką Surowcową Państwa, która wskazuje pozyskiwanie surowców ze złóż antropogenicznych i rozwój gospodarki o obiegu zamkniętym jako jeden z jej celów, jak i z polityką UE.